

Het gewasbeschermingsplan: Aanbevelingen voor een doelmatige opzet, gebruik en draagvlak

Einddocument

Het gewasbeschermingsplan: aanbevelingen voor een doelmatige opzet, gebruik en draagvlak

Einddocument

A.J. van der Wal
CLM Onderzoek en Advies BV

L. den Boer
CLM Onderzoek en Advies BV

H.H. Balkhoven
DLV Adviesgroep

P.W.M. Lentjes
DLV Adviesgroep

CLM Onderzoek en Advies BV & DLV Adviesgroep
Utrecht/Boxtel/Aalsmeer, mei 2002

CLM 534 - 2002

Voorwoord

In dit rapport geven we een advies over de voorwaarden waaraan het gewasbeschermingsplan in het kader van de certificatie van geïntegreerde gewasbescherming dient te voldoen. Daarnaast presenteren we een voorbeeldformat voor het gewasbeschermingsplan.

Het project is uitgevoerd door het Centrum voor Landbouw en Milieu en DLV Adviesgroep, in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Landbouw.

We willen iedereen die heeft meegewerkt aan de totstandkoming van dit rapport hartelijk danken. De volgende personen hebben deelgenomen aan de brainstormbijeenkomst over de voorwaarden voor het plan en/of de toetsing van het voorbeeldformat aan deze voorwaarden:

- dhr. D. Guldemond boomteler
- dhr. Th. Kolken bollenteler
- dhr. A. van Garderen kleinfruitteler
- dhr. L.M.A. Nannes Agrarische Unie
- dhr. J. Vet Syngenta
- dhr. K. Schippers AQS
- dhr. R. Veelenturf SGS Agro
- dhr. G. Staring NAK Agro
- dhr. T. Driessen AID
- dhr. H. Vromen AID
- mw. S. de Jong CBL
- dhr. J. van der Leer Greenery
- dhr. W. van der Ree Nedato
- dhr. R. Clemens NBvB/ Qualitree
- dhr. H. Beek MPS
- dhr. H. Marsman MPS
- dhr. R. Verweij LTO-glastuinbouw
- dhr. J. Ottenheim LTO-Nederland
- dhr. J. Galema NLTO
- dhr. W. Keijzer Waterschap Zuiderzeeland
- dhr. J. Hoogstraten TCN
- dhr. J. Ekkes EC-LNV
- dhr. H. Schollaart Ministerie van LNV-DL
- De groepen agrariërs uit de akkerbouw, vollegrondsgroenten, aardbeienteelt, fruitteelt, boomteelt, bollenteelt, glastuinbouw sierteelt en glastuinbouw vruchtgroenten.

Het CLM en de DLV Adviesgroep zijn verantwoordelijk voor de tekst in dit rapport.

De auteurs

Inhoud

Voorwoord

Inhoud

2

1 Doel, vraagstelling en uitwerking van het project Gewasbeschermingsplan	1
1.1 Doel van het gewasbeschermingsplan binnen het nieuwe beleid	1
1.2 Vraagstelling van LNV	1
1.3 Werkwijze	2
2 Voorbeeldformat voor het gewasbeschermingsplan	3
3 Conclusies uit de toetsing bij agrariërs en andere deskundigen	5
3.1 Bevordering bewustwording en inzicht, verbetering kwaliteit	5
3.2 Doelgericht en doelmatig, bedrijfsspecifiek en geen lastenverzwaring	6
3.3 Controle en handhaving	6
3.4 Bedrijfsinstrument voor advisering en bedrijfsbegeleiding	7
3.5 Draagvlak	7
4 Aanbevelingen voor een doelmatig gewasbeschermingsplan	9
4.1 Bevordering bewustwording en inzicht, verbetering kwaliteit	9
4.2 Doelgericht en doelmatig, geen lastenverzwaring	9
4.3 Bewuste, bedrijfsspecifieke invulling	10
4.4 Basis voor controle en handhaving	10
4.5 Bedrijfsinstrument voor advisering en bedrijfsbegeleiding	10
4.6 Draagvlak	11

1 Doel, vraagstelling en uitwerking van het project Gewasbeschermingsplan _____

1.1 Doel van het gewasbeschermingsplan binnen het nieuwe beleid

Het gewasbeschermingsplan is een essentieel onderdeel van het nieuwe gewasbeschermingsbeleid. In dit plan geeft de ondernemer aan hoe hij, op basis van de ervaringen in het voorafgaande seizoen, de gewasbescherming in het komende seizoen gaat aanpakken (plan van aanpak). De nota Zicht op gezonde teelt stelt dat het gewasbeschermingsplan de geïntegreerde gewasbescherming moet stimuleren. Het gewasbeschermingsplan moet daarom een weerspiegeling zijn van de werkwijze die hoort bij geïntegreerde gewasbescherming, namelijk:

- preventie;
- inrichting teeltsysteem, gericht op het voorkomen en verlagen van de druk van ziekten, plagen en onkruiden;
- waarneming van ziekten, plagen en onkruiden en gebruik van beslissingsondersteunende systemen;
- inzet niet-chemische maatregelen ter bestrijding van ziekten, plagen en onkruiden;
- inzet van chemische maatregelen en beperking van de negatieve effecten daarvan.

1.2 Vraagstelling van LNV

De vraag van de projectopdrachtgever LNV is op welke wijze dit gewasbeschermingsplan in de praktijk binnen de randvoorwaarden van de overheid kan gaan functioneren.

Hierbij staan voor het beleid de volgende uitgangspunten centraal:

- Het gewasbeschermingsplan dient de bewustwording en het inzicht van gewasbescherming van de agrarische ondernemer te bevorderen en moet leiden tot een verbetering van de kwaliteit van de geïntegreerde gewasbescherming.
- Het gewasbeschermingsplan moet doelgericht en doelmatig zijn voor de agrarische ondernemer, waardoor hij/ zij het niet ervaart als een verzwaring van de administratieve last.
- De opzet van het gewasbeschermingsplan moet een bewuste invulling per bedrijf stimuleren en dient klakkeloos kopiëren van een voorbeeldplan te voorkomen.
- Het gewasbeschermingsplan moet te gebruiken zijn als de basis voor controle en handhaving.
- Het plan moet een bedrijfsinstrument zijn dat gebruikt kan worden bij advisering en bedrijfsbegeleiding.

Met andere woorden: op welke wijze kan het gewasbeschermingsplan meerdere doelen dienen en door de ondernemer als een zinvolle activiteit worden ervaren en niet als een last?

Tevens vroeg LNV een voorbeeldformat uit te werken voor een sectoroverschrijdend gewasbeschermingsplan dat aan bovengenoemde uitgangspunten voldoet.

1.3 Werkwijze

CLM en DLV Adviesgroep hebben een voorbeeldformat ontwikkeld voor het gewasbeschermingsplan. Dit voorbeeldformat is getoetst onder groepen agrariërs in acht sectoren, deskundigen op het gebied van certificatie en controle (9 personen) en beleidsmedewerkers van belangenorganisaties en (semi-)overheid (7 personen). In deze notitie wordt het voorbeeldformat weergegeven en worden de conclusies van de toetsing gepresenteerd. Tenslotte geven CLM en DLV Adviesgroep op basis van deze conclusies hun aanbevelingen voor randvoorwaarden waaraan moet worden voldaan om de bovengenoemde uitgangspunten waar te kunnen maken. Hierbij is onderscheid gemaakt in politiek/beleidsmatige aanbevelingen naar LNV (de 'overheid') en meer praktische/operationele aanbevelingen naar een toekomstig College van Deskundigen (CvD). De onderbouwing voor deze notitie wordt gegeven in het achtergronddocument.

2 Voorbeeldformat voor het gewasbeschermingsplan

Op basis van de ervaringen in de Praktijkproeven 2000 en 2001, eigen inzichten en een brainstorm met deskundigen op het gebied van certificering en controle is door CLM en DLV Adviesgroep een voorbeeldformat ontwikkeld voor het gewasbeschermingsplan (zie figuur 1). Dit format heeft een modulaire opbouw en bestaat uit de volgende modules:

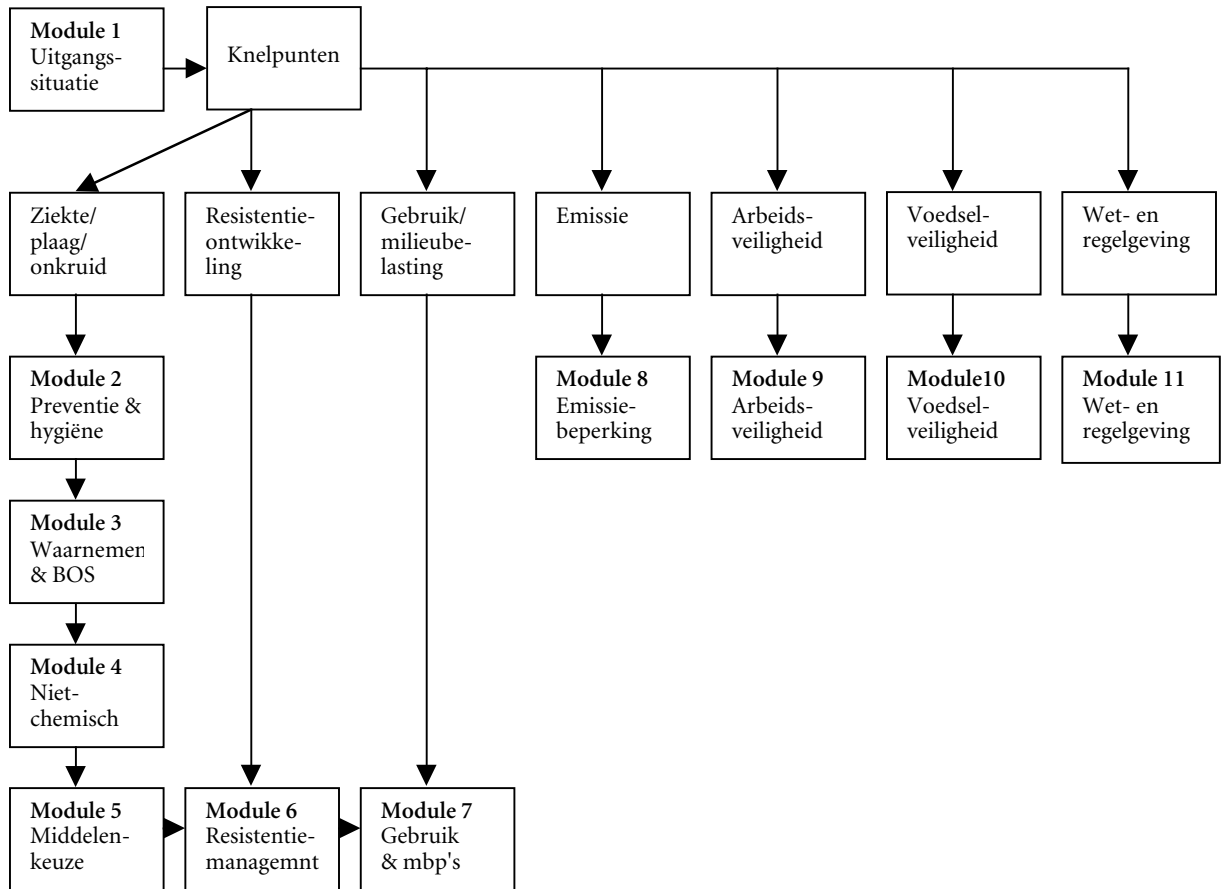
1. Startmodule: Uitgangssituatie, evaluatie van het voorgaande jaar (probleemanalyse) en selectie aandachtspunten gewasbescherming
2. Bedrijfshygiëne
3. Scouting per ziekte/plaag en gebruik BeslissingOndersteunende Systemen (BOS)
4. Niet-chemische bestrijding
5. Middelenkeuze
6. Resistentiemanagement
7. Gebruik en milieubelasting van bestrijdingsmiddelen
8. Emissiebeperking
9. Arbeidsveiligheid
10. Voedselveiligheid
11. Wet- en regelgeving

De modules 1,2 en 6 t/m 11 zijn in te vullen op bedrijfsniveau. De modules 2 t/m 8 kunnen (ook) worden ingevuld op gewasniveau.

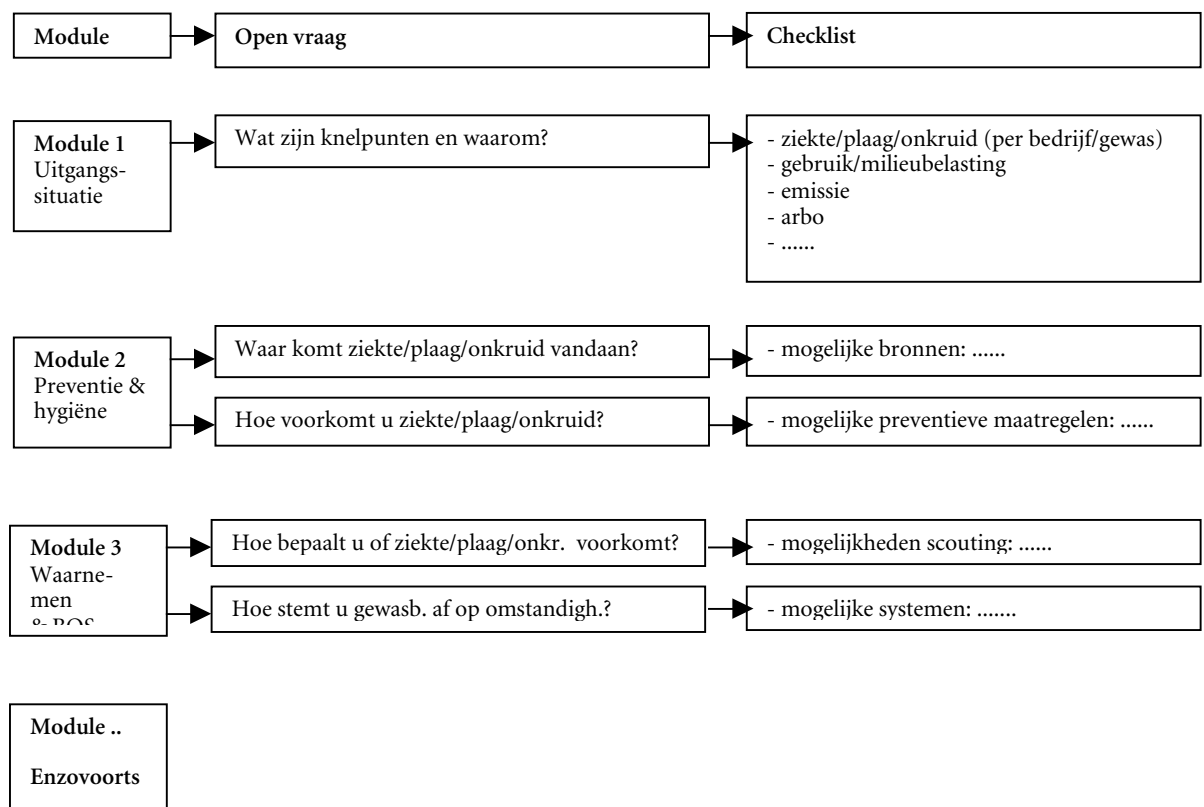
Elke module is opgebouwd uit een aantal open vragen, die de ondernemer stimuleren om bewust na te denken en een bedrijfseigen plan te maken. Achter de open vragen worden ter ondersteuning checklisten gegeven met maatregelen die de ondernemer kan nemen (zie figuur 2). Belangrijk punt is het onderscheid tussen 'quick wins' (operationele maatregelen die geen extra investeringen met zich meebrengen), lange termijn aanpassingen en innovatieve maatregelen.

In de startmodule bepaalt de ondernemer op basis van de evaluatie van het voorgaande seizoen de 3-5 grootste knelpunten op het bedrijf. Voor deze knelpunten gaat hij vervolgens een gewasbeschermingsplan opstellen, door middel van het doorlopen van de modules die van toepassing zijn op de gekozen knelpunten. De modules dienen om de actiepunten vast te stellen en zijn zo een leidraad voor verbetering. Dit format levert dus niet een jaarlijks plan op van de gewasbescherming op het betreffende bedrijf in zijn totaliteit. Het is een actieplan gericht op de verbetering van de (geïntegreerde) gewasbescherming.

Figuur 1 Stroomschema van knelpunten naar modules

Figuur 2 Stroomschema van modules met open vragen naar checklisten

3 Conclusies uit de toetsing bij agrariërs en andere deskundigen

---

Hieronder geven CLM en DLV Adviesgroep de conclusies weer uit het onderzoek over de randvoorwaarden en uitgangspunten waaraan moet worden voldaan zodat het gewasbeschermingsplan een succesvol instrument wordt. In het onderzoek is het voorbeeldformat (zie hoofdstuk 2) van het gewasbeschermingsplan getoetst in groepen van agrariërs in acht sectoren en door deskundigen op het gebied van certificatie en controle en beleidsmedewerkers van belangenorganisaties en (semi-)overheid.

De hieronder opgenomen conclusies vormen een samenvatting van hetgeen in het achtergronddocument staat vermeld.

3.1 Bevordering bewustwording en inzicht, verbetering kwaliteit

Het opstellen van een gewasbeschermingsplan kan een positief effect hebben op de bewustwording van de teler, doordat het de teler stimuleert de (geïntegreerde) gewasbescherming te verbeteren. Het effect is afhankelijk van de gekozen knelpunten, het kennisniveau en de drijfveren van de teler. Over het vergroten van het positieve effect trekken we de volgende conclusies:

- Het gewasbeschermingsplan dient ingebed te zijn in het kader van een certificatieschema dat impulsen geeft aan verbeteringen op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming. Dit certificatieschema moet kwantitatieve doelstellingen bevatten, zodat de teler weet waar hij naar toe moet werken in zijn actieplan gewasbescherming.
- Het certificatieschema dient duidelijk te maken aan welke eisen de teler op gebied van wet- en regelgeving moet voldoen.
- Het opnemen van modules op gebied van arbeidsveiligheid, emissie en voedselveiligheid in het gewasbeschermingsplan is mogelijk vooral zinvol voor bovenwettelijke verbeteringen (de wettelijke eisen zijn immers basiseisen in het certificatieschema).
- De visies over het aantal en de prioriteitstelling bij de keuze voor knelpunten verschillen. Als het plan onderdeel uitmaakt van een certificatieschema dient de teler in de eerste plaats de tekortkomingen voor het certificaat aan te pakken. Daarnaast kan een quickscan met een beperkt aantal vragen een handreiking en sturing bieden bij de keuze van de knelpunten.
- De keuze voor het behandelen van slechts 3-5 knelpunten moet niet ten koste gaan van de systeembenadering. Wanneer de ondernemer een knelpunt met een ziekte of plaag behandelt moet het plan hem stimuleren om de actiepunten te bekijken in het perspectief van de geïntegreerde gewasbescherming op z'n hele bedrijf.

3.2 Doelgericht en doelmatig, bedrijfsspecifiek en geen lastenverzwaring

Het voorbeeldformat van het gewasbeschermingsplan is bedrijfsspecifiek doordat de teler werkt aan de belangrijkste knelpunten op het bedrijf en doordat de modules open vragen bevatten. Omdat er naar een beperkt aantal knelpunten wordt gekeken blijft het plan simpel en concreet. De agrariërs en de andere deskundigen noemden verschillende suggesties om het inzicht te vergroten en het planmatig werken te bevorderen:

- De checklisten moeten gedetailleerde informatie bevatten over maatregelen en hun effect op milieukwaliteit en kosten. Het inzicht zal verder toenemen als er een vergelijking mogelijk is tussen plan en realisatie (registratie) en bijvoorbeeld de (landelijke/regionale) gemiddelden voor de betreffende teelt(en).
- Voor niet-agrariërs moet het gewasbeschermingsplan vooral informatie aanleveren over de 'inzet' van de ondernemer. Het certificatieschema dient daarnaast de garantie te leveren dat de ondernemer voldoet aan de basiseisen voor geïntegreerde gewasbescherming.
- Men moet van het plan af kunnen wijken als hiervoor goede redenen zijn (en deze aangeven!).
- Verschillende partijen willen de informatie uit de individuele plannen gebruiken op een hoger aggregatieniveau, bijvoorbeeld over de knelpunten die telers signaleren en aan gaan pakken, de uitvoerbaarheid van maatregelen en de verbetering. Dit vraagt om een monitoring van de knelpunten, de gekozen maatregelen en de gerealiseerde verbetering uit de individuele gewasbeschermingsplannen.
- De hoeveelheid administratie die het plan met zich meebrengt moet acceptabel zijn. Automatisering geeft een sterke vermindering de administratieve last. Met een digitale versie kan dubbel en overbodig werk worden voorkomen.

3.3 Controle en handhaving

Er liggen naar mening van de geraadpleegde agrariërs en deskundigen goede mogelijkheden voor de uitvoering van de controle op het gewasbeschermingsplan:

- De grote meerderheid denkt vooral aan inspectie op de eisen in het certificatieschema gekoppeld aan audit-achtige wijze van controle ten behoeve van de realisatie van de verbeterpunten in het gewasbeschermingsplan. Het gaat hierbij vooral om de inzet en het bewustzijn van de ondernemer te beoordelen.
- Maatstaven om objectief door externen te laten vaststellen of de inzet van chemische bestrijdingsmiddelen verantwoord is ontbreken. Dat maakt het lastig om te beoordelen wanneer iemand zich (on)voldoende heeft ingespannen.
- Om toch een redelijk betrouwbare beoordeling uit te kunnen voeren is deskundigheid op het gebied van gewasbescherming in de betreffende sector van de controleur/ auditor noodzakelijk.
- Om te voorkomen dat er meerdere controleurs op het bedrijf komen (extra kosten, extra tijd van de ondernemer) moeten de controles voor verschillende certificaten of afnemers zo veel mogelijk gecombineerd worden.

3.4 Bedrijfsinstrument voor advisering en bedrijfsbegeleiding

Uit het onderzoek blijkt het getoetste format bruikbaar te zijn als leidraad voor advisering op het gebied van gewasbescherming. De ondernemer moet aangesproken worden als 'manager' van het bedrijf: een plan hoort bij goed management (zelfs op een éénmansbedrijf).

3.5 Draagvlak

Voorbeeldformat

De opzet van het voorbeeldformat van het gewasbeschermingsplan is door de agrariërs en andere deskundigen wisselend beoordeeld. Personen werkzaam bij aan het overheidsbeleid gerelateerde organisaties en telers uit de sectoren sierteelt onder glas, akkerbouw, vollegrondsgroenten en boomteelt geven het voorbeeldformat een ruim voldoende tot goede beoordeling. De telers met aardbeien in de vollegrond en glasgroenten zijn iets minder positief. Fruittelers en bollentelers geven het voorbeeldformat een onvoldoende, met name omdat zij vinden dat het slecht scoort op de kwaliteitsverbetering van geïntegreerde gewasbescherming, de hoeveelheid administratieve lasten en toegankelijkheid voor de grote massa ondernemers. Deskundigen op het gebied van controle en certificatie, marktpartijen en belangenbehartigers waren zeer wisselend in hun oordeel, variërend van ruim onvoldoende tot ruim voldoende. De aspecten 'toegankelijkheid' en 'uitvoerbaarheid voor ondernemers' worden door zowel agrariërs en belangenbehartigers slecht beoordeeld. Certificeerders en marktpartijen spraken hun twijfel uit over het 'nut' van het gewasbeschermingsplan naast bestaande initiatieven op het gebied van certificatie. Er bestaat bij deze partijen het idee dat de overheid zich te veel 'bemoeit' met certificatie.

Vergroten draagvlak

Zowel de praktijk als de overige deskundigen wijzen op onvoldoende motivatie bij het peloton voor het opstellen van een plan en de hoge drempel om er aan te beginnen. Het gewasbeschermingsplan is een relatief zwak beleidsinstrument om ondernemers over de streep van geïntegreerde gewasbescherming te trekken/duwen. De agrariërs en andere deskundigen hebben een aantal suggesties gedaan voor verbetering van de motivatie en vergroten van de toegankelijkheid:

- Het gewasbeschermingsplan en het certificaat waar het plan een onderdeel van is moeten (een duidelijke zichtbare) waarde hebben voor de ondernemer. De waarde voor de ondernemer ligt in het opdoen van nieuwe inzichten/kennis en in positieve prikkels, door de overheid of (liever) door de markt. Uit het onderzoek komen geen signalen die erop wijzen dat de markt bovenwettelijke eisen zal stellen aan de gewasbescherming of telers zal stimuleren meer in te zetten op geïntegreerde gewasbescherming. Prioriteit nummer één voor de markt- en ketenpartijen is de voedselveiligheid en, bij siergewassen en uitgangsmateriaal, de productkwaliteit. Geïntegreerde gewasbescherming kan een middel zijn om dit doel te bereiken. Markt- en ketenpartijen zijn niet direct geïnteresseerd in het gewasbeschermingsplan maar veel meer in de resultaten (en de kwaliteit) van de registratie.
- De aandacht voor algemene maatschappelijke thema's wordt niet gestimuleerd door de markt. De overheid moet daarom duidelijk omschrijven welke doelstellingen er gehaald dienen te worden op gebied van verbetering milieukwaliteit, arbeidsveiligheid en geïntegreerde gewasbescherming. De samenhang tussen de algemene thema's milieukwaliteit, voedselveiligheid en arbeidsveiligheid en de

geïntegreerde aanpak van de gewasbescherming dient duidelijk te zijn voor telers en de overige actoren.

- Het plan sluit aan bestaande certificaten, zoals Milieukeur, Qualitree en Eurep-GAP. De belangrijkste tekortkoming in het format is dat het thema voedselveiligheid in bestaande certificaten breder is ingevuld, inclusief bemesting, hygiëne etc.
- De meerwaarde van dit gewasbeschermingsplan naast bestaande certificaten is:
  - de planmatige aanpak;
  - het kan in het algemeen als informatiebron dienen voor teler en voor het invullen van de schema's;
  - het heeft aandacht voor zowel milieu(belasting), arbeidsveiligheid, voedselveiligheid en een geïntegreerde aanpak daarvan.
- Het thema voedselveiligheid vraagt een integrale uitwerking, dus inclusief aandacht voor risico's met betrekking tot bemesting, zware metalen, etc.
- Een suggestie vanuit de akkerbouw en veehouderij is om het maken van het plan verplicht te stellen in het kader van cross-compliance (geldt voor maïs en zetmeelaardappelen).
- Het gewasbeschermingsplan zal alleen draagvlak hebben, wanneer de hoeveelheid administratie acceptabel is. Een versie op papier zal (zeker voor de akkerbouwsector) een compleet boekwerk worden. Automatisering geeft een sterke vermindering de administratieve last. Met een digitale versie kan dubbel en overbodig werk worden voorkomen. Over het algemeen schat men in dat het opstellen van het plan ongeveer 1,5 uur zal kosten.
- Draagvlak voor beleid (denk aan de middelendiscussie) is nodig voor draagvlak van dit plan, niet alleen bij telers maar ook bij intermediairen (handel, adviseurs, e.d.) en controleurs.
- Mogelijkheden om de toegankelijkheid te vergroten zijn:
  - een verschillende opzet voor peloton en voorlopers (vergelijk basis en -pluscertificaat).
  - en laagdrempelige insteek (starten met 1 of 2 knelpunten op gebied van ziekten en plagen) en later verbreden (andere thema's en verdiepen).
  - niet alleen individueel gebruik, maar ook gebruik in groepsbijeenkomsten.
  - zoeken naar koppeling met spuitlicentie.
  - ondersteuning bij het opstellen en het werken met een plan door adviseurs gedurende de eerste twee jaar.
  - geen ambtelijke taal, maar tuinderstaal.
  - van te voren een goede uitleg en voorlichting over het plan geven.
  - rekening houden met de veel voorkomende situatie dat de gewasbescherming door derden (loonwerkers) wordt uitgevoerd.

4 Aanbevelingen voor een doelmatig gewasbeschermingsplan

Hieronder volgen de aanbevelingen, opgesteld door CLM en DLV Adviesgroep, geadresseerd aan 'de overheid', in concreto dus LNV (de politiek/beleidsmatige aanbevelingen) en aan het toekomstig College van Deskundigen (CvD - de meer praktische/operationele aanbevelingen).

De aanbevelingen zijn gerangschikt per uitgangspunt (zie Hoofdstuk 1, Vraagstelling van LNV).

Er zijn enkele extra aanbevelingen opgenomen die met 'draagvlak' te maken hebben. Aanbevelingen die op meerdere uitgangspunten betrekking hebben, zijn ook meerdere keren opgenomen, om per uitgangspunt een compleet beeld te kunnen geven.

4.1 Bevordering bewustwording en inzicht, verbetering kwaliteit

1.	Zorg voor goede toegankelijkheid van kennis en informatie (actuele 'state of the art', nieuwe onderzoeksgegevens).	LNV
2.	Maak duidelijk wat het minimale kwaliteitsniveau is voor gecertificeerde geïntegreerde gewasbescherming.	LNV
3.	Neem kwantitatieve doelstellingen (of streefwaarden) op bedrijfsniveau op in het certificatieschema, zodat de ondernemer in zijn plan naar dit doel toe kan werken.	CvD
4.	Ontwikkel handvaten (bijv. een 'quickscan') om knelpunten/tekortkomingen binnen het certificatieschema, op basis van de ervaringen van vorig jaar, per bedrijf te kunnen benoemen. Hieruit kan ondernemer zijn prioriteiten selecteren.	CvD
5.	Monitor/audit of de geselecteerde knelpunten worden aangepakt (welke oplossingen, welke knelpunten resteren, levert de ondernemer voldoende inspanningen).	CvD
6.	Gebruik resultaten van monitoring voor bijv. aansturing onderzoek, gerichte communicatie met doelgroep over beleidsthema's, enz.	LNV
7.	Stimuleer dat ondernemers hun individuele plannen in (studies)groepsverband bespreken (financiële basis).	LNV

4.2 Doelgericht en doelmatig, geen lastenverzwaring

8.	Neem kwantitatieve doelstellingen (of streefwaarden) op bedrijfsniveau op in het certificatieschema, zodat de ondernemer in zijn plan naar dit doel toe kan werken.	CvD
9.	Ontwikkel handvaten (bijv. een 'quickscan') om knelpunten/tekortkomingen binnen het certificatieschema, op basis van de ervaringen van vorig jaar, per bedrijf te kunnen benoemen. Hieruit kan ondernemer zijn prioriteiten selecteren.	CvD

10.	Zorg dat de invulling van het certificatieschema en het gewasbeschermingsplan zodanig is dat dit marktwaarde heeft.	CvD
11.	Communiceer de consequenties van 'geïntegreerde teelt' goed naar de markt (gevolgen voor kostprijs en productkwaliteit uitleggen).	CvD
12.	Zorg voor een format met modulaire opbouw, liefst digitaal, met per module: open vragen – checklist – (achtergrond)informatie.	CvD
13.	Kies een laagdrempelige insteek, laat de teler met zijn 3-5 belangrijkste knelpunten/tekortkomingen starten.	CvD
14.	Zorg voor financiële tegemoetkoming voor advisering en begeleiding bij het opstellen van het gewasbeschermingsplan door de ondernemer (verg. Steunpunt Mineralen, Energiebesparingsplan e.d.).	LNV
15.	Ontwikkel de mogelijkheid om het plan digitaal op te stellen.	CvD

4.3 Bewuste, bedrijfsspecifieke invulling

16.	Neem kwantitatieve doelstellingen (of streefwaarden) op bedrijfsniveau op in het certificatieschema, zodat de ondernemer in zijn plan ergens naar toe kan werken.	CvD
17.	Ontwikkel handvaten (bijv. een 'quickscan') om knelpunten/tekortkomingen binnen het certificatieschema, op basis van de ervaringen van vorig jaar, per bedrijf te kunnen benoemen. Hieruit kan ondernemer zijn prioriteiten destilleren.	CvD
18.	Zorg voor maatwerk voor bedrijven die uitgangsmateriaal leveren (specifieke eisen).	LNV

4.4 Basis voor controle en handhaving

19.	Monitor/audit of geselecteerde knelpunten worden aangepakt (welke oplossingen, welke knelpunten resteren, levert de ondernemer voldoende inspanningen).	CvD
20.	Zorg voor goede toegankelijkheid en een operationele bedrijfsspecifieke vertaling van bestaande wet- en regelgeving .	LNV
21.	Zorg dat de telers met een vast format gaan werken (verg. belastingdiskette).	CvD
22.	Zorg voor deskundige controleurs/auditors, met sectorale kennis.	CvD
23.	Monitor of de teler de werkwijze die bij geïntegreerde gewasbescherming hoort toepast.	CvD

4.5 Bedrijfsinstrument voor advisering en bedrijfsbegeleiding

24.	Zorg voor goede toegankelijkheid van kennis en informatie (actuele 'state of the art', nieuwe onderzoeksgegevens).	LNV
25.	Ontwikkel handvaten (bijv. een 'quickscan') om knelpunten/tekortkomingen binnen het certificatieschema, op basis van de ervaringen van vorig jaar, per bedrijf te kunnen benoemen. Hieruit kan ondernemer zijn prioriteiten selecteren.	CvD

26.	Zorg voor goede toegankelijkheid van bestaande wet- en regelgeving.	LNV
27.	Informeer 'derden' (loonwerkers, toeleveranciers gewasbeschermingsmiddelen, adviseurs) ook over doelen en opzet van het gewasbeschermingsplan.	LNV

4.6 Draagvlak

28.	Communiceer de beleidsdoelen, en hoe deze te bereiken, goed naar de doelgroepen (enerzijds boeren, tuinders, loonwerkers en toeleveranciers, anderzijds marktpartijen, certificerende instellingen en belangenbehartigers).	LNV
29.	Zorg voor positieve prikkels voor boeren en tuinders.	LNV
30.	Leg het 'waarom' van het gewasbeschermingsplan goed uit.	LNV
31.	Zorg voor financiële tegemoetkoming voor advisering en begeleiding bij het opstellen van het gewasbeschermingsplan door de ondernemer (verg. Steunpunt Mineralen, Energiebesparingsplan e.d.).	LNV
32.	Kies een laagdrempelige insteek, laat teler met zijn 3-5 belangrijkste knelpunten/tekortkomingen starten.	CvD
33.	Stem certificaten en bijbehorende controles zoveel mogelijk op elkaar af.	CvD
34.	Zorg dat de invulling van het certificatieschema en het gewasbeschermingsplan zodanig is dat dit marktwaarde heeft.	CvD

Deze publicatie (*CLM 534 - 2002*) kunt u telefonisch of schriftelijk bestellen bij het CLM. Tel. (030) 244 13 01, fax (030) 244 13 18 of e-mail clm@clm.nl Postbus 10015, 3505 AA Utrecht. De kosten zijn €9,50
Op verzoek zenden wij een volledig overzicht van onze publicaties.

Lay-out: Francien de Groot

Druk- / kopieerwerk: MultiCopy, Utrecht Centrum

Eerste druk: ex.75